

Entomologisk inventering av Tåkenön, Littön och Väsboön i Hjälmararen - det 1

Under 1993 gav Sörmlands naturvårdsförbund i uppdrag åt Föreningen Sörmlandsentomologerna att entomologiskt inventera Tåkenön med de angränsande öarna Lillön och Väsboön.

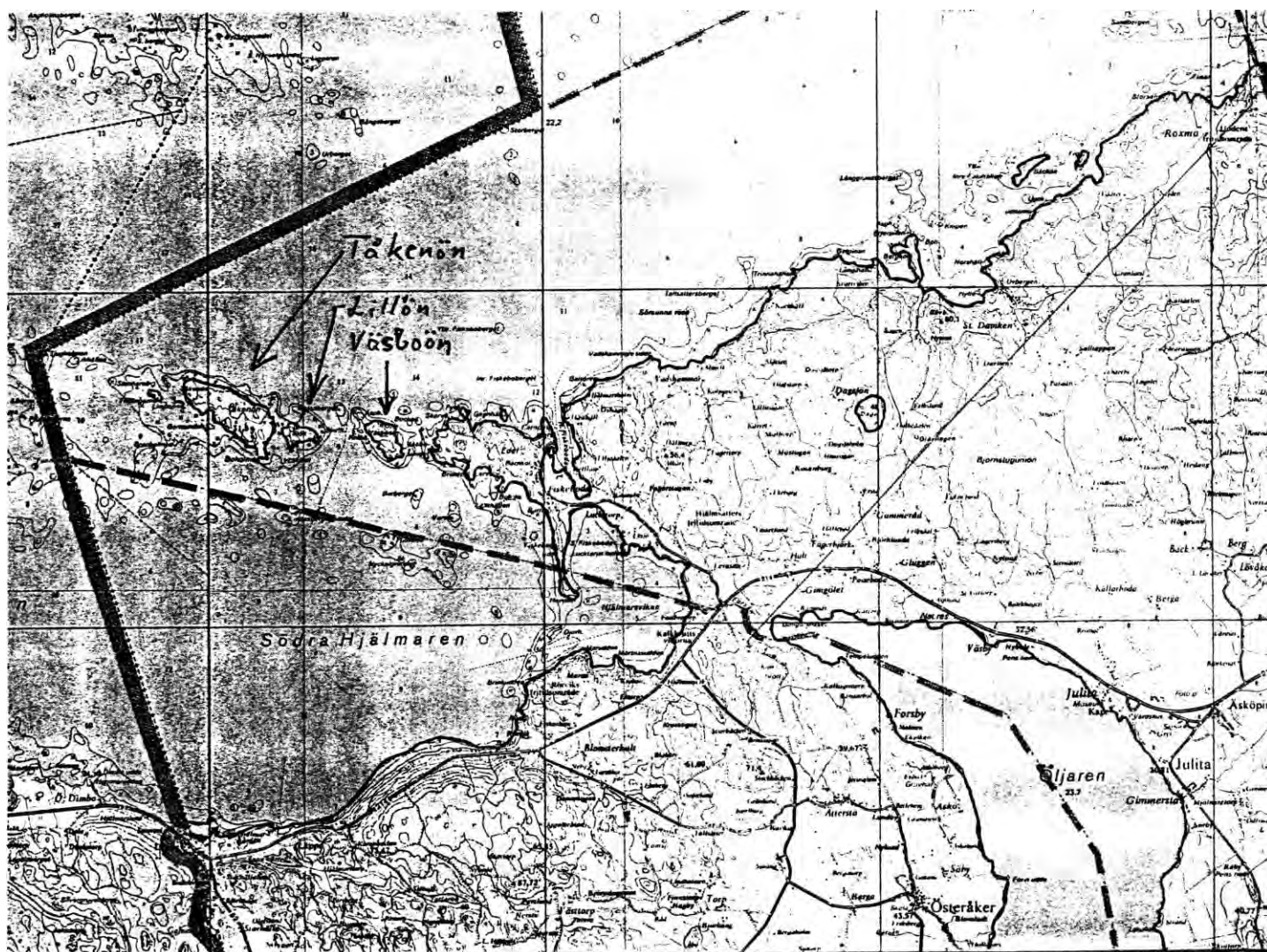
Syftet var att tillsammans med andra inventeringar skaffa ett bredare underlag för att skapa skötselplaner för öarna. Bakgrunden är den igenväxning som skett sedan betetrycket upphört på Lillön och Väsboön och reducerats till nötkreatur på Tåkenön.

Nedan följer en sammanfattning av 1993 års inventeringar följt av artförteckningar av utvalda insektsordningar.

Pga den rätt kyliga och för inventeringar dåliga sommaren kommer inventeringar av öarna att kompletteras innevarande år.

April 1994

**Föreningen
Sörmlandsentomologerna**

Skalbaggar påträffade på Tåkenön 1993.

Inventering och sammanställning av Håkan Gustafson och
Lars-Erik Andersson.

INVENTERINGSMETODIK:

Första insamlingstillfället var 24.4.93. Under tiden 29.5.93 - 4.9.93 var 7st fönsterfällor bestående av plexiglasskivor med måtten 44x27cm uppsatta på trädstammar (HG). Fönsterfällorna vittjades vid sex tillfällen. Under tiden 19.6 - 13.7. var dock 1st fönsterfälla "ur spel" pga att den stora grova halvmurkna ask som fällan monterats på blåst omkull.

Fallfällor, bestående av plastburkar nedgrävda i marken, var utsatta under tiden 29.5.93 - 19.6.93 (L-E A). 15st fallfällor var utsatta under tiden 29-30.5. Därefter fram till 19.6 fångades djur i 5st fällor.

Under våra besök på ön har vi förutom fällfångster även håvat, sållat och handplockat djur. Dessutom har vi tagit några skalbaggar som sökt sig till lampor.

Genom att använda olika fångstmetoder har vi strävat mot att få en översikt av vilka skalbaggar som förekommer på ön (se artlista). Kvantitativt begränsar vi oss till att ange de arter som vi uppfatta som allmänna (funna i 5 eller fler exemplar).

Flera av de arter som är tagna med manuella metoder är endast infångade och bestämda i ett begränsat antal. Dessa djur anges i artlistan som enstaka trots att de i själva verket mycket väl kan vara allmänt förekommande.

Följande påträffade arter är klassade som hänsynskrävande (= hotkategori 4) enligt Ehnström et al 1993.

2 exemplar av den lilla droppformade kortvingen *Sepedophilus bipunctatus* hittades i murken lövved den 19.6 (HG). Palm (1966) beskriver arten som: "Sällsynt, men ofta i större antal på förekomstplatserna. Uteslutande en trädart, som lever i ihåliga stammar (gärna där fågelbon finns) och högstubbar med murken och tämligen uttorkad ved eller under lös bark i andra insekters gnagmjöl, kanske särskilt i ekar och klibbalar."

Hotfaktorer är slutavverkning och helträdsutnyttjande.

Inventering genomförd av föreningen Sörmlandsentomologerna 1993.

Den stora marmorerade guldbaggen *Liocola marmorata* även kallad brun guldbagge hittades i 1 exemplar av Ingemar Struwe 10.6 i lövskog. Arten finns enligt Landin (1957): "Hos oss uteslutande i ekskog, där den anträffas sittande på stammar vid utsipprande eksaft (stundom tillsammans med *Lucanus cervus*); ofta även inne i ihåliga ekar, ibland tillsammans med *Osmoderma* och *Gnorimus variabilis*. Undantagsvis blombesökare. Mycket lokal och i allmänhet sällsynt, men ställvis regelbundet i antal (tex på Öland: Halltorpstrakten, och vid Stockholm: Djurgården, Haga). Larven lever i murken ekved; den är dock även funnen hos myror."

Hotfaktorer är slutavverkning och helträdsutnyttjande samt park-, natur-, och landskapsvård (sanering av hålträd, grenkapning, buskröjning etc).

Liocola marmorata
(av Lyneborg-Coulianos: Skalbaggar i färg)

Dorcatoma serra är en ca 2mm lång svart skalbagge med för släktet *Dorcatoma* mycket säregna antenner. Arten togs i 1 exemplar i en fönsterfälla, monterad på en murken högstubbe i ädellövskog 19.6 - 13.7 (HG). Hansen (1951) anger att djuret förekommer i murken ek, bok och björk och därpå växande trädsvampar av släktet *Polyporus*.

Hotfaktorer är slutavverkning och helträdsutnyttjande.

Brokbaggen *Tillus elongatus* är en långsmal svart skalbagge med vackert röd halssköld. Djuret togs i 1 exemplar i en fönsterfälla monterad på en ask växande på en liten öppen hållmark omgiven av ädellövskog 31.5 - 19.6 (HG). Enligt Lyneborg, Coulianos (1979) påträffas skalbaggen på stammarna av olika lövträd, särskilt på de ställen där barken har lossnat. Både de fullvuxna djuren och larverna är rovdjur, som lever av larver av trägnagare och andra vedinsekter, i vars gångar de uppehåller sig.

Hotfaktorer är slutavverkning och helträdsutnyttjande.

Den kolsvarta kamklobaggen *Prionychus ater* är precis som namnet anger så gott som helt svart. Djuret är 12 - 14 mm långt och påträffades enligt Hansen (1973) i lövskog där den ynglar i mulmen i gamla träd, särskilt i mulm under fågelbon. Arten flyger om natten. I en fönsterfälla monterad på en ask i ädellövskog 19.6 - 13.7 togs 1 exemplar (HG).

Hotfaktorer är slutavverkning och helträdsutnyttjande samt park-, natur- och landskapsvård (sanering av hålträd, grenkapning, buskröjning etc).

Den orangevingade kamklobaggen *Pseudocistela cerambioides* påminner till stor del om föregående art i kroppsbyggnad, men som namnet anger avviker färgen radikalt. Därtill är *P. cerambioides* något mindre och betydligt slankare. Totalt påträffades 2 exemplar av arten (HG). Båda djuren togs i fönsterfällor under tiden 19.6 - 13.7. Den ena fällan var monterad på en murken högstubbe i ädellövskog mena den andra var monterad på en ask på öppen hållmark. Enligt Hansen (1973) påträffas arten oftast i halvtorra multnande alstubbar, men också i ek.

Hotfaktorer är de samma som för *Prionychus ater*.

NÅGRA KARAKTÄRSARTER:

På stensträndema runt ön är den svarta jordlöparen 4p<HMMi ^yyfwf^ ett karaktärsdjur. Under åtskilliga stenar påträffades ett tiotal exemplar under en och samma sten. ^_aanFHtf^ är ett rovdjur precis som övriga jordlöpare.

Bland Mycelbaggama är ^niMfPMia AMMte/wts den helt dominerande arten. Djuren påträffades rikligt på tickor och togs i stort antal även i fonsterfallor.

Den rödbandade dödgrävaren A%y*OpA#Ms drogs i mycket stort antal till fonsterfalloma, särskilt under sensommaren. Lukten av den stora mängden djur och särskilt flugor som hamnat i fällorna var säkert en avgörande orsak till att dessa assökande djur lockats dit. Även den besläktade Mwtvayffpaftw togs i stort antal exemplar i fonsterfalloma, dock inte på långt när i så stora mängder som Proportionen TVMiv^s^Tfpr/TV var ca 1/34. Båda arterna är kända för att gräva ned och lägga ägg i döda smådäggdjur och fåglar.

Den vackert rödbruna flugbaggen ^niMfPMia AMMte/wts kröp omkring på blommor och flög i stort antal 13.7 Arten rapporterades från Södermanland först för något år sedan.

Den slanka lilla borstbaggen Dnsyfes pMMA<Ms togs i stort antal i fonsterfalloma, särskilt under tiden 19.6 - 13.7. Djuret påträffades på blommor av exempelvis hagtom. En intressant iakttagelse är att då de flesta djuren togs var proportionen hannar/honor ca 1/10. Hannarna känns igen på att de har betydligt längre antenner och mer utstående ögon än honorna.

ARTLISTA:

Systematik och nomenklatur följer Lundberg (1986). Hotkategorier är enligt Ehnström et al (1993).

Antal observerade djur/uppskattad förekomst anges enligt följande:

- * 1 - 4 exemplar = enstaka observationer = E.
- * >4 exemplar = allmän = A.

CARABIDAE, Jordlöpare

27	Carabus nemoralis	A	
48	Nebria brevicollis	A	
54	Notiophilus germinyi	E	
68	Clivina fossor	E	
87	Dyschirius globosus	E	
96	Trechus secalis	E	
121	Bembidionguttula	E	
195	Pterostichus cupreus	E	
202	P.oblongopunctatus	A	
204	P.niger	A	
205	P.melanarius	A	
207	P.anthracinus	E	
211	P.strenuus	E	
212	P.diligens	E	
253	Agonum viduum	E	
260	A.assimile	A	
331	Harpalus quadripunctatus	E	fwrnta...

SAMMANFATTNING:

Tåkenöns vegetation med ädellövträd av delvis hög ålder och i varierande grad av förmultning tillsammans med gamla hagmarker skapar goda betingelser för en specifik vedberoende skalbaggs och flugfauna.

Trots den på grund av vädret ogynnsamma inventeringssäsongen 1993 har vi dock hittat just några sådana typiska och rödlistade arter.

Den flugfamilj som upptar flest arter i rödlistan är blomflugorna vars larver inte sällan är vedlevande. De vuxna flugorna däremot är sol- och ljusälskande och kräver blombesök för eget näringssök.

Totalt har under 1993 påträffats sex skalbaggs arter klassade med hotklass fyra i "Rödlistade evertebrater i Sverige 1993", en art vardera med hotklass två och tre bland tvåvingarna och tre arter med hotklass 4 bland fjärilarna.

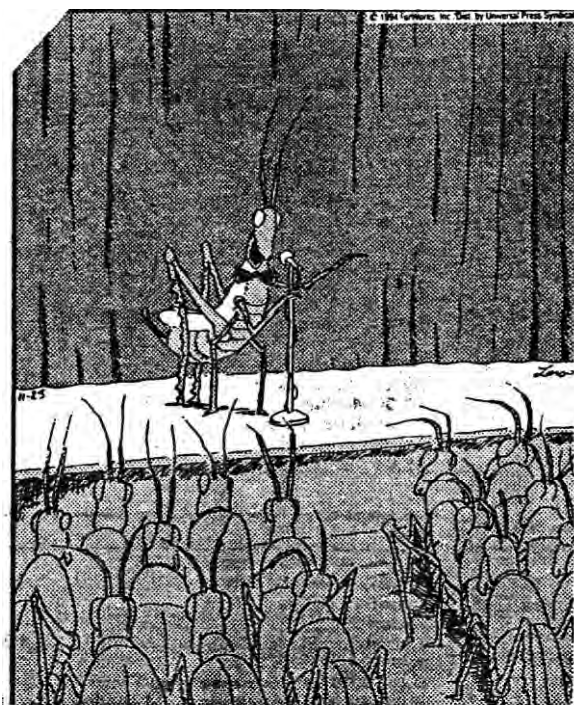
Den uppenbara snabba igenväxning som skett och sker av Tåkenöns lövskogar är därför sannolikt ogynnsam för flera av dessa arter. Den röjning som 1993 genomfördes på öns ännu öppna hagmarker eliminerade större delen av den blommande buskzonen. Detta var troligen också ogynnsamt för öns speciella vedberoende flugfauna.

Hotfaktorerna som anges för de hänsynskrävande skalbaggsarna och tvåvingarna pekar på vikten av att säkra tillgången på död ved.

Om landskapet öppnas i vissa delar av ön får det inte medföra att döende och död ved städas bort.

Fynd av hotade insekter på Tåkenön 1993 (fördelat på ordningar):

Hotkategori	0	1	2	3	4
Skalbaggar					6
Fjärilar					3
Tvåvingar			1	1	
Övriga		1			
Summa			2	1	9

- Ja, det där var rätt bra. Nu, alla ni på den här sidan, gnid benen mot varandra när jag säger till. Visa dom andra vad ni kan!